

ПЕДАГОГІКА / ПЕДАГОГІКА

УДК 378:56;98/23:78

Олександр Алексєєв
(Кам'янець-Подільський, Україна)

АКСІОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ЯК МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ОРІЄНТИР ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ З УЧНЯМИ

Проаналізовано категорію цінність у філософському та загальнонауковому аспектах. Окреслено перспективи використання аксіологічного підходу в процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації індивідуальної роботи з учнями.

Ключові слова: аксіологічний підхід, цінність, аксіологія, підхід, професійна підготовка, майбутні учителі фізичної культури, студенти.

The category of value in philosophical and general scientific aspects is analyzed. Prospects for the use of the axiological approach in the process of professional training of future physical education teachers to organize individual work with students are outlined.

Key words: axiological approach, value, axiology, approach, professional training, future physical education teachers, students.

На певному етапі розвитку особистості – в період професіогенезу – відбувається визначення особистісних цінностей та самоорганізаційних процесів у становленні фахівця. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури у ЗВО до організації індивідуальної роботи з учнями передбачає наявність як сформованої ціннісної основи до сприйняття майбутньої професійної діяльності студентами під час навчання у вищій школі, так і готовності (знаннєвої, практично-діяльнїсної, фізичної) до виконання професійних функцій педагога.

Оскільки формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації індивідуальної роботи з учнями є важливим і цінним для людини, котра здобуває фах, відтак освітній процес у ЗВО має ґрунтуватися на наукових засадах аксіології (науки про цінності) шляхом реалізації аксіологічного підходу до всіх аспектів професіогенезу студентів. Дослідники розглядають аксіологічний підхід як філософсько-педагогічну стратегію, спрямовану на комплексне використання педагогічних ресурсів для всебічного розвитку особистості [1]. Основним поняттям аксіологічного підходу є термін «цінність».

Вивчення філософсько-енциклопедичних джерел доводить, що цінність – одна з основних понятійних універсалій філософії – означає елементарні складові найбільш глибинного шару всієї інтенційної структури особистості в єдності предметів її спрямувань (аспект майбутнього), особливого переживання-володіння (аспект теперішнього) і збереження свого «здобутку» в свідомості (аспект минулого), що конституює внутрішній світ особистості як «унікально-суб'єктивне буття» [3, с. 320].

«Аксіологічні» пошуки стародавніх мислителів виявилися непоміченими новоєвропейською філософією. Так, М. Монтень вказував на суб'єктивну природу цінності; Р. Декарт вбачав призначення розуму в установленні «справжньої цінності всіх благ»; Б. Паскаль розрізняв серед людських достоїнств умовні (пов'язані із соціальним статусом) та природні (ті, що відносяться до душі і тіла) цінності. У філософсько-енциклопедичних джерелах вказується, що найбільш значущим у галузі осмислення поняття цінності в докантивський період вважається внесок Д. Юма, котрий намагався визначити критерії цінності моральних вчинків і відмінність «цінності-для-себе» та «цінності-для-іншого», що на сучасному етапі розвитку освіти має велике значення. Принципово нові виміри набуває

поняття цінності у творах Е. Канта. Філософ обґрунтовує основні аксіологічні положення у відомих працях «Критика практичного розуму» (1788), «Критика здатності міркування» (1790).

Екскурс у літературу філософсько-енциклопедичного спрямування дає змогу встановити, що в післякантівський період філософія розширює галузь релевантності поняття цінності. Лише з другої половини XIX ст. аксіологічна проблематика визначається як один із філософських пріоритетів європейської культури, а в історії аксіології як спеціалізованої філософської дисципліни розрізняють три основних періоди: передкласичний, класичний і посткласичний.

У передкласичному періоді (1860-80-ті рр.) очільником упровадження у філософію категорії цінності був Р. Лотце, з котрим традиційно пов'язуються витоки аксіологічного вчення. Науковець увів до аналізу логічних і математичних істин поняття «значущості» як специфічної характеристики мислительного змісту, а в естетичних і етичних контекстах використовував у аналогічному сенсі поняття «цінності».

Продовжуючи цю думку, А. Рітчль (другий із основоположників аксіології) стверджував, що будь-яке знання не тільки супроводжується, але й спрямовується певним *почуттям*, і оскільки увага необхідна для реалізації мети пізнання, відтак воля стає носієм пізнавальної мети. Водночас, мотивом волі є почуття, що робить певну річ або діяльність гідною певного бажання.

Третім основоположником класичної аксіології став австрійський філософ Ф. Brentano, котрий у своїй праці «Психологія з емпіричної точки зору» (1874 р.) розподілив усі психологічні феномени на класи уявлень, суджень і душевних переживань.

Використовуючи певні сучасні класифікації, класичну аксіологію правомірно розглядати як єдність аксіології «формальної», що вивчає загальні закони, які полягають у ціннісних відношеннях, і аксіології «матеріальної», що вивчає структуру та ієрархію наявних, «емпіричних» цінностей. До них доцільно було б додати й аксіологічну «онтологію» – питання про суб'єктивність (об'єктивність) цінностей, дослідження їх співвідношення з існуванням, а також «гносеологію» – питання про співвідношення цінностей і пізнання. Ці чотири аспекти і складають фундаментальну теорію цінностей.

Таким чином, аксіологічний підхід (грец. *aksios* – коштовний) ґрунтується на філософському вченні (аксіології), що досліджує категорію «цінність», характеристики, структури та ієрархії ціннісного світу, способи його пізнання та визначає його онтологічний статус, а також природу і специфіку ціннісних суджень; про моральні, етичні, культурні цінності як смислоутворювальні основи людського буття, що визначають напрями і мотивованість життя, діяльності, вчинків людини, в тому числі й тих, що мають здоров'язбережувальне спрямування.

Аксіологічний підхід повертає філософське і соціогуманітарне пізнання до аналізу феноменів особистості та індивідуальності, «людського в людині», смислам і виправданню людського буття, його ідеалам та імперативам. Огляд сучасних наукових літературних джерел доводить що проблема аксіологічного підходу в освіті привертає увагу сучасних дослідників, які акцентують увагу на аналізі основних положень аксіологічної науки у філософському та педагогічному аспекті, обґрунтовують сутність аксіологічного підходу в освітньому процесі.

Видається за доцільне резюмувати, що аксіологічний підхід є одним з базових методологічних підходів до процесу професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації індивідуальної роботи з учнями. У межах аксіологічного підходу людина розглядається як найвища суспільства цінність і мета суспільного розвитку [2, с. 111]. Водночас, за словами Ю. Бойчука [1], реалізація такого принципу дає змогу вивчати педагогічні явища з точки зору закладених у них можливостей задоволення потреб людини [1, с. 26-27]. Дослідник стверджує, що сутність аксіологічного підходу розкриває діалектико-матеріалістична аксіологія, концептуальний апарат якої акумулює поняття «цінність», аксіологічну характеристику індивіда (суб'єкта ціннісних відношень), загальні аксіологічні

категорії («значення», «смысл», «оцінка», «потреба», «мотивація», «ціль», «ціннісні орієнтації») [1, с. 29].

Сутність аксіологічного підходу полягає в спрямованості педагогічної діяльності на гуманістичний розвиток особистості як мети, суб'єкта, результату і головного критерію її ефективності. Одним з аспектів гуманістичного розвитку є забезпечення відповідального ставлення студента до здоров'я учнів як найвищої цінності. Нині науковці розглядають аксіологічний підхід як один із провідних підходів у контексті гуманістичної педагогіки і психології, оскільки в межах цієї теорії кожен учасник освітнього процесу визнається активним ціннісно вмотивованим суб'єктом діяльності. Цінним вважаємо той факт, що в межах реалізації аксіологічного підходу до здоров'язбережувальної освіти пріоритетним завданням є розкриття цінностей як сутнісних сил особистості, її інтелектуального, морального, творчого потенціалу, що знаходить вираз у здатності вільно орієнтуватися в сучасних здоров'яруйнівних ситуаціях соціального і професійного контексту.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Бойчук Ю. Д. Компетентнісний підхід до формування еколого-валеологічної культури майбутнього вчителя. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. Х. : ХДАДМ (ХХП), 2009. №7. С. 26–30.
2. Кирьякова А. В. Закономерности развития аксиологического потенциала личности студента. *Международный журнал экспериментального образования*. 2010. № 11. С. 110–114.
3. Новая философская энциклопедия ; в 4-х томах / науч.-ред. совет : В. С. Степин, А. А. Гусейнов, Г. Ю. Семигин, А. П. Огурцов. М. : «Мысль», 2010. Т. 4 : (Т–Я). 737 с.

УДК 37.01

Іван Алмаїшій
(Мукачєво, Україна)

ЕКОЛОГІЧНА ОРІЄНТАЦІЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Представлено екологічну свідомість майбутнього спеціаліста як компонентну складову частину екологічного світогляду. Зазначено, що екологічна свідомість формується шляхом логічного переосмислення знань, перетворення їх у переконання, які зумовлюють ціннісні орієнтації і установки людей, їх свідоме, відповідальне ставлення до природи. Після теоретичного аналізу проблеми емпірично досліджено особливості процесу формування екологічної свідомості особистості.

Ключові слова: студентська молодь, екологічна свідомість, процес формування, екологічні цінності.

The ecological consciousness of a future specialist has been considered as a component, an integral part of the ecological world outlook. It has been noted that ecological consciousness is formed by logical rethinking of knowledge, their transformation into convictions, which determine the people's value orientations and mind sets, their conscious, responsible attitude to nature. The peculiar features of the process of the person's ecological consciousness formation, after theoretical analysis of the problem, have been empirically investigated.

Key words: student youth, ecological consciousness, formation process, ecological value.

Початковою умовою сталого розвитку людства є сформована екологічна свідомість особистості. Тому у зв'язку з пошуками виходу з екологічної кризи є необхідними дослідження формування екологічної свідомості фахівців різних спеціальностей, зокрема гуманітарних.